

Sygn. akt II CSKP 581/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej W. Towarzystwa Ubezpieczeń spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 6 marca 2020 r., I ACa 405/19,
w sprawie z powództwa Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w W.
przeciwko W. Towarzystwa Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo P. w W. (dalej: „Agencja”) skierowane przeciwko G. Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W. (dalej: „G.”) (obecnie W. spółka akcyjna w W.), o zapłatę kwoty 318 169,75 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia

wniesienia pozwu tytułem odsetek ustawowych za nieterminową wypłatę sumy gwarancji ubezpieczeniowej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 27 października 2015 r. pozwany udzielił gwarancji ubezpieczeniowej należytego wykonania kontraktu, w ramach której zobowiązał się nieodwołalnie i bezwarunkowo do zapłaty na rzecz powódki kwoty do wysokości 10 000.000 zł, w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania przez zobowiązanego umowy na realizację projektu ze środków publicznych: „Wdrożenie nowej technologii wytwarzania pojemników z polipropylenu”, zawartej 30 czerwca 2014 r. pomiędzy I. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w K. (dalej: „I.”) a powódką.

Pismem z 29 września 2016 r., powódka zwróciła się do pozwanego z żądaniem zapłaty sumy gwarancyjnej w kwocie 10 000.000 zł w terminie 14 dni od otrzymania pisma, wskazując, że I. nie wywiązała się z umowy. W piśmie z 19 października 2016 r., pozwany zwrócił się do powódki z żądaniem wskazania zdarzeń stanowiących o niewykonaniu lub nienależytym wykonaniu umowy oraz wskazania czy wydano ostateczne decyzje administracyjne nakazujące zwrot środków przekazanych I. tytułem dofinansowania. Do dnia przekazania powyższych informacji, zdecydował się wstrzymać z wypłatą, podnosząc nadużycie prawa przez beneficjenta gwarancji.

W piśmie z 3 listopada 2016 r., powódka podniosła, że udzielona gwarancja nie zawierała obowiązku uzasadniania powodów uznania umowy za wykonaną nienależycie, a wnioskowanie przez pozwanego o przekazanie dodatkowych informacji jest nieuprawnione.

W piśmie z 28 grudnia 2016 r. pozwany podtrzymał swoje stanowisko w przedmiocie warunkowej odmowy wypłaty sumy z gwarancji z uwagi na nieprzedstawienie przez powódkę wyjaśnień uzasadniających żądanie wypłaty. Powołał się również na brak możliwości zapłaty z uwagi na wydanie przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowienia z 20 grudnia 2016 r., (XXV Co 191/16) udzielającego I. zabezpieczenia roszczenia o zakazanie korzystania przez powódkę z gwarancji ubezpieczeniowej należytego wykonania kontraktu.

Zgodnie z treścią tego postanowienia Sąd udzielił zabezpieczenia roszczenia uprawnionej I. o zakazanie korzystania przez Agencję z gwarancji ubezpieczeniowej należytego wykonania kontraktu poprzez zakazanie Agencji skorzystania z gwarancji oraz poprzez wstrzymanie przez ubezpieczyciela wypłaty gwarancji na rzecz Agencji do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu. Na skutek zażalenia powódki, postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 25 maja 2017 r. (VI ACz 714/17), powyższe postanowienie zostało zmienione, a wniosek o udzielenie zabezpieczenia oddalony. Pozwany był uczestnikiem tego postępowania, doręczono mu odpis wniosku o zabezpieczenie oraz odpis orzeczeń ze stosownymi pouczeniami.

Pismem z 2 sierpnia 2017 r. pozwany ponownie wystąpił do powódki o udzielenie informacji czy podtrzymuje żądanie wypłaty kwoty gwarancyjnej. Wobec podtrzymania przez powódkę żądania, 31 sierpnia 2017 r. dokonał zapłaty na jej rzecz kwoty 10 306 849,31 zł., która obejmowała kwotę z gwarancji oraz odsetki za opóźnienie z wyłączeniem okresu od 20 grudnia 2016 do 25 maja 2017 r., kiedy obowiązywało postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy oddalił powództwo wskazując, że powódka dochodzi zapłaty odsetek za opóźnienie za okres obejmujący obowiązywanie wiążącego pozwanego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

Nie podzielił stanowiska powódki, że pozwany nie był uczestnikiem postępowania, w którym wydane zostało postanowienie zabezpieczające i nie wiązała go jego treść. Stwierdził, że o tym kto jest uczestnikiem postępowania rozstrzyga wyłącznie sąd, przed którym postępowanie się toczy. W sprawie o zabezpieczenie sądy obu instancji uznały, że pozwany był uczestnikiem postępowania zabezpieczającego. Wynika to z faktu, że widniał jako strona zobowiązana w sentencji orzeczenia o zabezpieczeniu, które obligowało go do wstrzymania się z wypłatą roszczenia z gwarancji na rzecz powódki. Była mu w tej sprawie doręczana korespondencja i został pouczone o przysługującym mu prawie do wniesienia zażalenia. Posiadał zatem status uczestnika postępowania i miał

obowiązek zastosować się do treści orzeczenia przez wstrzymanie się z wypłatą kwoty ustalonej w gwarancji do czasu upadku zabezpieczenia.

W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany nie znajdował się w opóźnieniu – w rozumieniu art. 481 § 1 k.c. - w zapłacie odsetek za okres od 20 grudnia 2016 r. do 25 maja 2017 r., skoro Sąd wstrzymał w istocie wymagalność roszczenia.

Wyrokiem z 6 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, orzekając na skutek apelacji powódki, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 318 169,75 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 27 lipca 2018 r. wraz z kosztami postępowania za obie instancje.

Stwierdził, że spór między stronami sprowadzał się do oceny prawnej wpływu postanowienia zabezpieczającego na wymagalność roszczenia pieniężnego. Podzielając poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, nie podzielił dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny prawnej dochodzonego przez powódkę żądania. Uznał, że Sąd ten dokonał wadliwej wykładni art. 481 § 1 k.c. przyjmując, że dłużnik może uwolnić się od zapłaty odsetek za część okresu opóźnienia powołując się na zabezpieczenie udzielone na wniosek osoby trzeciej, nie będącej wierzycielem, co do wierzytelności wynikającej z gwarancji.

Stanął na stanowisku, że – w świetle art. 481 § 1 k. c. - nie ma podstaw do zwolnienia dłużnika z obowiązku uiszczania odsetek za opóźnienie za okres obowiązywania postanowienia zabezpieczającego, którego celem nie jest modyfikacja istniejących stosunków prawnych, lecz umożliwienie wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia.

Uznał, że zabezpieczenie – którego skutki są przedmiotem sporu - miało charakter konserwacyjny, polegało bowiem na utrwaleniu istniejącego stanu faktycznego i prawnego, aby zapewnić skuteczność przyszłego wyroku. Zabezpieczenie o charakterze konserwacyjnym nie zmienia treści roszczeń materialnoprawnych przysługujących stronom sporu, nie ogranicza ich ani też nie służy do zaspokojenia uprawnionego jeszcze przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy. W konsekwencji nie można się w nim doszukiwać skutku w postaci częściowego uwolnienia dłużnika od odpowiedzialności cywilnej, w szczególności

związanej z niewykonaniem zobowiązania w terminie. Żaden z przepisów regulujących postępowanie zabezpieczające nie daje podstaw do przyjęcia, że zabezpieczenie konserwacyjne może wpływać na termin wymagalności roszczeń lub modyfikować (uchylać tymczasowo) stan opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

Skoro powódka wezwała pozwanego do realizacji gwarancji pismem z 29 września 2016 r. (doręczonym 5 października 2016 r.), to po upływie 14-dniowego terminu od otrzymania tego pisma (20 października 2016 r.), pozwany popadł w opóźnienie w spełnieniu świadczenia i od tego dnia istniały podstawy do naliczania odsetek. Wydane dwa miesiące później postanowienie zabezpieczające mogłoby być - w okresie jego obowiązywania - uznane co najwyżej za tymczasową przeszkodę w przymusowej egzekucji świadczenia, nie można w nim jednak upatrywać podstawy do przejściowego „zniesienia” stanu opóźnienia pozwanego. Jest oczywiste, że postanowienie zabezpieczające z 20 grudnia 2016 r. nie uchyliło skutków pisma powódki z 29 września 2016 r. dla powstania wymagalności roszczenia. Zatamowało jedynie czasowo realizację uprawnień, ale ich trwale nie ograniczyło.

W konsekwencji stanął na stanowisku, że pozwany, który popadł w opóźnienie ze spełnieniem świadczenia w dniu 20 października 2016 r., nie może uchylić się od zapłaty odsetek za część okresu opóźnienia, przypadającego na okres obowiązywania postanowienia zabezpieczającego. Mógłby co najwyżej skierować roszczenie odszkodowawcze wobec spółki I. - na podstawie art. 746 § 1 k.p.c. - jeśli zostały spełnione przesłanki wymienione w tym przepisie i gdyby wykazał, że szkoda w postaci obowiązku zapłaty odsetek za okres od 20 października 2016 r. do 25 maja 2017 r. pozostaje w normalnym związku przyczynowym z zabezpieczeniem udzielonym na wniosek I.. W okolicznościach sprawy może być to podawane w wątpliwość, gdyby bowiem pozwany właściwie wykonał swoje zobowiązanie, to świadczyłby na rzecz Agencji najpóźniej 20 października 2016 r., a w takim razie w ogóle nie powstałoby po jego stronie opóźnienie, trwające w okresie obowiązywania postanowienia zabezpieczającego.

W skardze kasacyjnej pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie: art. 455 k.c., art. 481 § 1 k.c., art. 5 k.c. oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c., art. 746 § 1 k.p.c., a także art. 755 § 1 pkt. 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się konsekwentnie, że naruszenie art. 328 § 2 (aktualnie art. 327¹ k.p.c.) w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być zarzucane w skardze kasacyjnej tylko wyjątkowo, gdy wady uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli kasacyjnej, z uwagi na jego sporządzenie w sposób nie pozwalający na zorientowanie się w przyczynach natury faktycznej i prawnej, które legły u podstaw rozstrzygnięcia. Sytuacja taka w rozpoznawanej sprawie nie wystąpiła. Sąd Apelacyjny przytoczył bowiem podstawę faktyczną i prawną swojego rozstrzygnięcia oraz wyłuszczył swoją koncepcję rozstrzygnięcia sprawy.

Chybiony jest także zarzut naruszenia art. 386 § 1 k.p.c., skorzystanie bądź nieskorzystanie przez sąd z tej regulacji jest bowiem efektem czynności podjętych na wcześniejszych etapach postępowania, nie zaś przyczyną zarzucanej wadliwości rozstrzygnięcia. Nie może być zatem postrzegane jako uchybienie przepisom prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Treścią stosunku gwarancji – mającego charakter jednostronnie zobowiązujący - wiążącego ubezpieczyciela (gwaranta) i wierzyciela ze stosunku podstawowego (beneficjenta gwarancji), jest spełnienie świadczenia pieniężnego na rzecz beneficjenta, po realizacji przez niego określonych wymogów. Zakres obowiązków gwaranta oraz możliwości jego obrony w ramach stosunku gwarancji jest uzależniony od treści umowy gwarancji, którą strony mogą kształtować w ramach zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.). Gwarant nie może podnosić wobec gwarantariusza zarzutów z umowy zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej ani

ze stosunku podstawowego, chyba że strony ukształtują zobowiązanie gwaranta jako akcesoryjne (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993, nr 10, poz. 166; uchwała Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94, OSNC 1995, nr 10, poz. 135 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1996 r., III CRN 38/96, OSP 1996, nr 11, poz. 212; z 14 stycznia 2004 r., I CK 102/03, niepubl.; z 12 kwietnia 2006 r., III CSK 25/06, niepubl.; z 27 marca 2013 r., I CSK 630/12, OSNC – ZD 2014, nr 1, poz. 14; z 23 września 2013 r., II CSK 670/12, OSNC 2014, nr 5, poz. 53; i z 21 sierpnia 2014r., IV CSK 683/13, M.Pr.Bank. 2016, nr 1, s. 24-29).

W razie zapłaty przez gwaranta gwarantariuszowi sumy gwarancyjnej, mimo braku uzasadnienia materialnoprawnego w stosunku podstawowym, rozliczenie korzyści majątkowej następuje między stronami tego stosunku. Świadczenie gwaranta z umowy gwarancyjnej, mimo że stanowi samodzielne zobowiązanie gwaranta wobec gwarantariusza i służy umorzeniu jego własnego długu jest bowiem jednocześnie zarachowywane przez wierzyciela ze stosunku podstawowego na poczet świadczenia dłużnika z tego stosunku prawnego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010, nr 11, poz.146; z 11 października 2013 r., I CSK 769/12, OSNC – ZD 2014, nr 4, poz. 70; i z 23 października 2019 r., III CSK 279/17, niepubl.).

W sprawie poza sporem pozostawało, że gwarancja została ukształtowana jako abstrakcyjna, a pozwany miał obowiązek wypłacić powódce sumę gwarancyjną, czego nie uczynił w terminie. Po upadku zabezpieczenia pozwany ostatecznie zapłacił powódce sumę gwarancyjną (10 000 000 zł) i odsetki ustawowe za cały czas opóźnienia, z wyjątkiem okresu od 20 grudnia 2016 r. do 25 maja 2017 r., kiedy obowiązywało postanowienie zabezpieczające.

Spór między stronami koncentrował się zatem na zagadnieniu dotyczącym wpływu wydania przez Sąd postanowienia zabezpieczającego na zobowiązanie gwaranta wynikające z gwarancji ubezpieczeniowej. Sąd pierwszej instancji przyjął, że pozwany był zobowiązany dostosować się do tego orzeczenia, z czym wiązał niemożność zasądzenia od niego za okres jego obowiązywania odsetek za

opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.). Sąd drugiej instancji uznał natomiast, że wydanie postanowienia zabezpieczającego, nie zwalnia pozwanego od obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie od należnej powódce sumy gwarancyjnej, także za okres obowiązywania postanowienia zabezpieczającego.

Z wiążącej Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika przy tym, że postanowienie zabezpieczające zostało wydane na wniosek uprawnionego I. (dłużnika ze stosunku podstawowego, zleceniodawcy gwarancji), uczestnikami postępowania w charakterze obowiązanych byli Agencja (wierzyciel, beneficjent gwarancji) i G. (gwarant). Na mocy postanowienia zabezpieczającego powódce zakazano korzystania z gwarancji do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu, a pozwanego zobowiązano, by wstrzymał się z wypłatą gwarancji na rzecz Agencji do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu między uprawnionym (I.), a obowiązаныmi (Agencją i G.), przy czym Idea została zobowiązana do wytoczenia w terminie 14 dni powództwa przeciwko Agencji i G. pod rygorem upadku zabezpieczenia. Do upadku zabezpieczenia doszło 25 maja 2017 r., Sąd Apelacyjny na skutek zażalenia Agencji zmienił bowiem zaskarżone postanowienie i wniosek o udzielenie zabezpieczenia oddalił (k. 40 i k. 42 akt XXV Co 191/16 Sądu Okręgowego w Warszawie).

Zakaz orzeczony postanowieniem zabezpieczającym na wniosek zleceniodawcy gwarancji był zatem kierowany także do pozwanego, jako obowiązanego i był dla niego wiążący. Nie zainicjował on postępowania w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia, nie miał statusu uprawnionego w postępowaniu zabezpieczającym i nie na jego rzecz doszło do udzielenia zabezpieczenia.

Zastrzeżenie to jest istotne, argumentacja Sądu Apelacyjnego w znacznej mierze odnosi się bowiem do sytuacji, gdy zabezpieczenie jest udzielane na wniosek uprawnionego, który jest zobligowany do świadczenia pieniężnego na rzecz zobowiązanego. W takim stanie faktycznym niewątpliwie wdanie się w spór i uzyskanie orzeczenia o wstrzymaniu wykonalności nie uchyla wymagalności świadczenia i nie wpływa na opóźnienie dłużnika. Dłużnik popada bowiem

w opóźnienie, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne, także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 13 października 1994 r., I CRN 121/94, OSNCP 1995, nr 1, poz. 21 i z 17 czerwca 2004 r., V CK 551/03, niepubl.).

Trafnie Sąd Apelacyjny przyjął, że w literaturze prawa procesowego dzieli się zabezpieczenie na konserwacyjne i nowacyjne (odpowiednio petryfikujące lub modyfikujące istniejący stan faktyczny lub prawny), a także antycypacyjne. Wadliwie natomiast zakwalifikował zabezpieczenie nakazujące pozwanemu wstrzymanie się z realizacją gwarancji ubezpieczeniowej jako konserwacyjne. Tego rodzaju zabezpieczenie ma charakter nowacyjny (art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.) i tak też określił je sąd stosujący zabezpieczenie w motywach swojego rozstrzygnięcia (k. 458 – 461, k. 555 – 562 akt XXV Co 191/16 Sądu Okręgowego w Warszawie). Zakazanie gwarantowi realizacji bezwarunkowego obowiązku spełnienia świadczenia wynikającego z gwarancji ingeruje bowiem w treść stosunku gwarancji ubezpieczeniowej regulując stosunki między stronami na czas trwania postępowania. Zarzut naruszenia art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. zasługiwał zatem na uwzględnienie.

Odsetki za opóźnienie - o których mowa w art. 481 § 1 k.c. - są sankcją za nie wykonanie zobowiązania w terminie, stanowiąc korzystne dla wierzyciela odstępstwo od reguły przewidzianej w art. 471 k.c. Kształtują odpowiedzialność dłużnika jako absolutną, nie może się on zatem uwolnić od odpowiedzialności, także wtedy, gdy opóźnienie jest wynikiem okoliczności za które nie ponosi odpowiedzialności. Przestanką powstania po stronie wierzyciela roszczenia o odsetki za opóźnienie jest sam fakt opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia pieniężnego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 23 marca 1977 r., II CR 63/77, niepubl.; z 22 maja 2003 r., II CKN 134/01, niepubl.; i z 9 stycznia 2008 r., II CSK 393/07, niepubl.).

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił jednak, że opóźnienie powstaje, gdy brak zapłaty po stronie dłużnika jest bezprawny, a więc gdy nie może on wskazać, mimo upływu terminu, podstawy prawnej do odmowy spełnienia świadczenia.

W przypadku, gdy obowiązany w ramach publicznoprawnego obowiązku

respektowania orzeczenia sądu stosuje się do postanowienia zabezpieczającego, nie można przyjąć, że w okresie obowiązywania tego orzeczenia, wstrzymując się z zapłatą świadczenia, dopuszcza się jednocześnie opóźnienia w rozumieniu art. 481 § 1 k.c. Ponosiłby bowiem wówczas odpowiedzialność za realizację zabezpieczenia, a podmiotem ponoszącym taką odpowiedzialność może być jedynie uprawniony z którego inicjatywy i na którego rzecz wydano postanowienie zabezpieczające.

W orzecznictwie i literaturze podkreśla się, że odsetki za opóźnienie pełnią przede wszystkim funkcje: stymulacyjną (stanowiąc bodziec do spełnienia świadczenia pieniężnego we właściwym czasie), kompensacyjną (stanowiąc opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego poniesionego przez wierzyciela na skutek pozbawienia go możliwości korzystania w określonym czasie z należnego mu świadczenia pieniężnego), waloryzacyjną (kompensującą wierzycielowi skutki spadku siły nabywczej pieniądza).

Nie można uznać, że w rozpoznawanym przypadku odsetki za opóźnienie mogłyby służyć wywarceniu na dłużnika presji by spełnił świadczenie i jednocześnie rodzaj retorsji za to, że tego nie uczynił w terminie. W przypadku obowiązku dostosowania się do orzeczenia sądu o realizacji przez odsetki takich funkcji nie może być mowy. Obowiązany w celu wykonania zobowiązania musiałby bowiem zlekceważyć orzeczenie sądu. Gwarant nie może natomiast stać przed alternatywą, że albo nie dostosuje się do orzeczenia sądu narażając się w ten sposób na ewentualną odpowiedzialność odszkodowawczą wobec uprawnionego albo zrealizuje zobowiązanie, unikając w ten sposób narastania odsetek za okres obowiązywania orzeczenia zabezpieczającego.

Wprawdzie początkiem istnienia roszczenia o odsetki za opóźnienie jest wymagalność świadczenia głównego (art. 455 k.c.), ale nie oznacza to, że wstrzymanie się z zapłatą zgodnie z orzeczeniem sądu może być traktowane, jako bezprawne. Orzeczenia sądów muszą być bowiem przez ich adresatów respektowane; obowiązany nie może zatem sprzeniewierzyć się orzeczeniu sądu o udzieleniu zabezpieczenia (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11 maja

2017 r., II CSK 187/ 16, niepubl.). Zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.c. zasługiwał zatem na uwzględnienie, gwarant nie może bowiem odpowiadać za wynik postępowania zabezpieczającego (ewentualnie przyszłego procesu o ustalenie), który został zainicjowany przez podmiot trzeci względem stosunku gwarancji.

Nie oznacza to, że wierzyciel pozbawiony jest prawa do wynagrodzenia za korzystanie z należnych mu środków pieniężnych, które w ramach regulacji art. 481 § 1 k.c. zapewniały mu odsetki za opóźnienie. Mimo bowiem, że uprawnienie wierzyciela do otrzymania odsetek ustawowych za opóźnienie nie jest uzależnione od szkody, to jednak odsetki te stanowią szczególny rodzaj odszkodowania w formie zryczałtowanej. Dysponowanie bowiem pieniędzmi z reguły jest źródłem korzyści majątkowej i tym samym jakiegokolwiek opóźnienie w zapłacie długu pieniężnego prowadzi w istocie do wyrządzenia wierzycielowi szkody w postaci utraconych korzyści.

Stosownie do treści art. 746 § 1 k.p.c. jeżeli uprawniony nie wniósł pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie albo cofnął pozew lub wniosek, jak również gdy pozew lub wniosek zwrócono lub odrzucono albo powództwo bądź wniosek oddalono lub postępowanie umorzono, a także w przypadkach, o których mowa w art. 744 § 2 k.p.c. obowiązanemu przysługuje przeciwko uprawnionemu roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Przepis ten znajduje zastosowanie także w przypadku, gdy mimo udzielenia zabezpieczenia ostateczny wynik postępowania zabezpieczającego – tak, jak miało to miejsce w rozpoznawanym przypadku – będzie niekorzystny dla uprawnionego. Między wydaniem orzeczenia zabezpieczającego Sądu pierwszej instancji, które staje się skuteczne z chwilą ogłoszenia lub podpisania sentencji (art. 360 k.p.c.), a ostatecznym oddaleniem wniosku przez Sąd drugiej instancji może bowiem powstać szkoda (zob. także wyroki Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2005 r., II CK 712/04, niepubl. i z 10 stycznia 2008 r., IV CSK 339/07, niepubl.)

Odpowiedzialność na podstawie art. 746 § 1 k.p.c. jest odpowiedzialnością niezależną od winy uprawnionego, za sam wynik procesu na potrzeby, którego ustanowiono zabezpieczenie (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 24 marca

1969 r., III CRN 419/68, OSNCP 1969, nr 12, poz. 231; z 8 stycznia 1971 r., III CRN 410/70, OSNC 1971, nr 7-8, poz. 142; i z 25 lutego 2010 r., V CSK 293/09, niepubl.)

W przypadku, gdy wstrzymanie z zapłatą sumy gwarancji nastąpiło na skutek orzeczenia o zabezpieczeniu ewentualne rozliczenia związane ze skorzystaniem z zabezpieczenia, powinny nastąpić - na podstawie art. 746 k.p.c. - między uprawnionym (zlecniodawcą gwarancji), a zobowiązanym (beneficjentem gwarancji), na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu. Jeżeli zabezpieczenie upadło na skutek oddalenia wniosku o zabezpieczenie przez Sąd drugiej instancji, odpowiedzialność za wynik tego postępowania ponosi uprawniony. To beneficjent zabezpieczenia w interesie, którego je ustanowiono i wykonano, powinien bowiem ponosić konsekwencje niepowodzenia uruchomionej z jego inicjatywy, sądowej ochrony jego prawa.

Pozwany byłby zobowiązany do uiszczenia odsetek za opóźnienie za okres obowiązywania postanowienia zabezpieczającego tylko wtedy, gdyby zainicjował postępowanie zabezpieczające i był uprawnionym, na rzecz którego takie postanowienie wydano ewentualnie, gdyby nie był uczestnikiem tego postępowania zobowiązanym do realizacji orzeczenia sądu. Taki stan rzeczy jednak w sprawie nie zaistniał. Zarzut naruszenia art. 746 § 1 k.p.c. zasługiwał zatem na uwzględnienie.

Zarzut naruszenia art. 5 k.c. jest bezprzedmiotowy, rozważanie czy w okolicznościach sprawy powódka nadużywa prawa podmiotowego miałoby rację bytu tylko wtedy, gdyby żądanie pozwu miało uzasadnienie w art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c.

Z przytoczonych względów - wobec braku wniosku o wydanie rozstrzygnięcia orzekającego co do istoty sprawy (art. 396¹⁶ zdanie 2 k.p.c.) - na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391§1 i 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[as]

